

28 ta' Jannar, 1960

Imhalef:—

Onor. Dr. A. Magri, BLitt., LL.D.

Spiridione Camenzuli

versus

Perit Arkitett u Inġinier Ċivili Paul J. Mercleca et.

Appalt — Danni — Responsabbiltà tal-arkitett u tal-appaltatur — Art. 1732 tal-Kodiċi Ċivili.

Id-dispożizzjoni tal-liġi li tghid illi, jekk bini jew zogħol ieħor kbir ta' ġebel, miġnbi d'appalt, sa żmien hmistar il-sena minn dak inhar li tkun tlestiet il-kostruzzjoni, jinqered, kollu jew biċċa minnu, jew juri li hemm perikolu ċar li ser fiġġarraf, minhabba difett fil-kostruzzjoni jew ukoll minhabba difett tal-art l-arkitett u l-appaltatur għandhom iw'eġbu għal dan, tikkontempla azzjoni "sui generis" u eċċezzjonali; u ladarba l-azzjoni tal-kommittent għad-danni tkun bażata fuq din id-dispożizzjoni tal-liġi, ma jistgħax ġuridikament jinġhata kumulu tal-azzjoni "ex contractu" u tal-azzjoni "ex delicto vel kwasi", u l-kwistjoni tar-responsabbiltà jew

le tal-arkitett u tal-appaltatur ghandha tigi ezaminata biss skond dik id-dispożizzjoni; salva lill-kommittent kwalunkwe eventwali azzjoni oħra, jekk u skond il-liġi.

*Kwantu għad-difett fil-kostruzzjoni, l-istess, billi jwassal jew fista' jwassal għar-rovina tal-edifizzju, għandu jkun grav'. Jekk il-ħqsara tigri minhabba li gie użat materjal li kellu difett insitu u mhux skopribbli bil-kura u bl-attenzjoni normali, dan id-difett jammonta għal każ fortuwitu, li għal-
leħ mhux responsabbli l-arkitett u lanqas l-appaltatur, imma hu sopportabbli mil-kommittent; għax "casus sentit dominus".*

Il-Qorti:— Rat iċ-ċitazzjoni li biha l-attur, wara li ppremetta illi l-attur kien inkariga lill-konvenut Perit Mercieca sabiex jiehu ħsieb u jagħmel kull ma huwa neċessarju għall-kostruzzjoni tal-mezzanin u garage li qegħdin rispettivament fin-numri 41C. u 41D. St. Angelo Street, Żejtun, u fil-istess hin l-attur ta l-appalt tax-xogħol in kwistjoni lill-konvenut l-ieħor Caruana; u illi l-imsemmi bini jinsab f'perikolu li jaqa' minhabba difett fil-kostruzzjoni u fil-materjal li ntuża, u għal raġunijiet oħra imputabbli lill-konvenuti, kif jirrizulta waqt it-trattazzjoni tal-kawża; premissi d-dikjarazzjonijiet neċessarji u mogħtija l-provedimenti opportuni, talab li l-konvenuti (1) jigu dikjarati responsabbli solidalment tad-danni kollha, inkluż it-telf ta' kera, sofferti mill-attur fil-bini tal-postijiet 41C. u 41D. St. Angelo Street, Żejtun, danni li ġew kaġunati għar-raġunijiet imputabbli lilhom kif intqal fuq, u konsegwentement (2) li jigu kundannati jħallsu dawn id-danni, prevja likwidazzjoni okkorrendo per mezz ta' periti nominandi. Bl-interessi legali u bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-protest tas-16 ta' April 1953;

Omissis;

Ikkunsidrat;

Illi, kif jidher minn nota tal-attriċi nomine a fol. 136, u anki mit-termini tal-att taċ-ċitazzjoni, l-azzjoni hija bazata fuq l-art. 1732 tal-Kodiċi Civili, li huwa analoġu

ghall-art. 1639 tal-Kodiċi Civili Taljan. Milli jidher, donnu li konguntament ma' din l-azzjoni qeghdin jigu esperiti żewġ azzjonijiet oħra, dik "ex contractu" skond l-imsem-mija nota a fol. 136; iżda meta wiehed jirrifletti illi l-art. 1732 jikkontempla azzjoni "sui generis" u eċċezzjonali, ma jidherx li l-pretiż kumulu ta' azzjonijiet oħra jista' guridikament jinghata;

Rigward l-azzjoni "ex contractu", jghid Ricci:— "Noi crediamo, avuto riguardo all'indole speciale di quest'ultima (i.e. quella derivante dall'art. 1639), che, creata esclusivamente dalla legge, vuole dalla legge soltanto essere regolata" (Diritto Civile, Vol VIII, §238 bis). U tal-istess fehma hu anki Marco Vitalevi, li jmur jinnota illi:— "E' impossibile ricorrere all'esperimento della generica azione contrattuale colà ove è introdotta una azione speciale" (Digesto Italiano. Appalto di Opere e Lavori, §177);

Rigward, mbghad, l-azzjoni "ex delicto vel quasi", anki hawn l-eżerċizzju konguntiv mhux ammissibbli fir-rapporti bejn il-kommittent u l-arkitett jew appaltatur; ghaliex, kif josserva l-istess Vitalevi:— "I rapporti sono convenzionali; la colpa dell'imprenditore o dell'architetto è una colpa contrattuale, a cui non si può applicare la qualifica del quasi-delitto, nè la responsabilità sancita dagli articoli 1151 et seq. del Codice Civile, estranei come questi sono alla cerchia dei rapporti contrattuali" (op. cit. § 186). U jkompli jispjega magistralment Ricci:— "Chi è tenuto in forza del delitto o quasi-delitto non è tenuto in virtù di una convenzione, ma in virtù di un fatto; laddove l'obbligazione dell'architetto e dell'imprenditore verso il proprietario committente dell'opera ha radice nel contratto. Ora le obbligazioni derivanti dal contratto sono rette da norme diverse da quelle che regolano le obbligazioni nascenti da delitto o quasi-delitto; dunque una specie di obbligazione non può confondersi coll'altra" (op. cit., § 242);

Konsegwentement, fil-kawża odjerna sejra tiġi eżaminata biss ir-responsabbiltà tal-konvenuti skond azzjoni oħra jekk u skond il-liġi;

Illi skond l-art. 1732 il-*hsara* trid tkun idderivat minn difett fil-konstruzzjoni jew ukoll minhabba difett tal-art. Kwantu għal dan it-tieni difett, ebda prova ma saret li dak li għara kien dovut għaliegħ, mentri għall-kuntrarju, ir-responsabbiltà tal-konvenuti għet bażata fuq difett fil-konstruzzjoni. Kif jgħallem l-imsemmi Vitalevi:— “Chiamasi vizio di costruzione quel vizio che fa rovinare o minacciare rovina all'opera non già per un difetto del piano in sè, per essersi violate le regole dell'arte circa la qualità, la dimensione e l'impiego dei materiali, ed in generale circa la messa in opera anche dal punto di vista dell'inosservanza di taluni regolamenti di edilizia” (op. cit., §168). Minn dan jidher illi d-difett, billi jwassal jew jista' jwassal għar-rovina tal-edificju, għandu jkun gravi; u għalhekk mhumieq tali, kif ikompli josserva Vitalevi, “quei difetti meno gravi di qualsiasi influenza di poca entità, privi di qualsiasi influenza immediata o prossima, e quindi non riguardano i casi d'imperfetta costruzione, indipendenti dalla rovina o minaccia di rovina dell'opera” (op. cit., § 174 bis u 175);

Fi ftit kliem biex il-garanzija kontemplata fl-art. 1732 tieta ssehh hu mehtiegħ, kif josserva Alfonso Grassi fil-monografija tiegħu “Responsabilità del Costruttori e Capi Fabbrica”, “che si tratti di edificio o di altra opera notevole, che la rovina o il pericolo evidente della medesima dipendano da difetto di costruzione o da vizio del suolo” (Digesto Italiano voce citata, §4). F'dan is-sens hija wkoll il-gurisprudenza taljana. U l-Qorti tal-Appell, fil-kawża “Grixti vs. Gatt”, deċiża fit-30 ta' Mejju 1910, fuq l-awtorità ta' Dal'oz, marret tikkonkjudi illi “la responsabilità dell'architetto e dell'imprenditore, secondo l'opinione comune, si estende a tutti i difetti gravi che si verificano nell'opera data ad appalto, quando il pericolo, quantunque non imminente, sia però evidente” (Kollez. XXI-I-129 in fine);

Illi, premessi dawn il-konsiderazzjonijiet ġuridiċi, jeh-tiegħ jigi eżaminat jekk il-konvenuti humieq jew le responsabbli għall-finijiet tal-art. 1732 fuq citat;

Illi l-perit gudizzjarju ssottometta li l-*hsara* għat min-

habba li t-travi kienu difettuzi; iżda zied ukoll illi d-difett li kellhom kien insitu u mhux skopribbli bil-kura u bl-attenzjoni normali, u illi t-travi kienu minn dawk imsemmija fil-kawża fi-ismijiet "Aquilina vs. Sciortino et." deċiża mill-Qorti tal-Appell fi-1955, jiġifieri "travi li, għalkemm apparentement żbiegħ u b'saħħithom, kienu, minhabba difett insitu u latent i fihom, jitmermru f'qasir żmien meta jitpogġew taħt il-bejt"; tant li l-perit wasal għall-konkluzjoni illi, anki kieku l-formazzjoni tal-bejt kienet fil-każ tagħna normali, it-travi kienu jirrovinaw l-istess (fol. 128 u 129). Dan id-difett jammonta għal każ fortuwitu, li għalhekk mhumiex responsabbli l-konvenuti, u l-konsegwenzi li graw ibatihom il-proprjetarju, għaliex "casus sentit dominus";

Illi għa'hekk ma jimpurtax għall-konvenuti l-fatt li l-bjut ma kienux għal kollox kif kellhom ikunu skond is-sengħa; u dan apparti l-kwistjoni jekk din l-irregolarità tistax tammonta, skond l-interpretazzjoni fuq migjuba, għal difett fil-konstruzzjoni;

Illi lanqas jista' jirċievi applikazzjoni l-art. 1732 għall-fatt li parti mill-biċċa ċediet u grat hsara fil-paviment tal-madum; difatti, barra milli dan ma jammontax għal vizzju ta' konstruzzjoni, għaliex minnu ma kienetx tiddependi r-rovina jew il-perikolu ta' rovina tal-bini, dan id-difett mhux ta' dik il-gravità li hija meħtieġa skond il-liġi;

Illi taħt dawn iċ-ċirkustanzi l-azzjoni, fuq il-bażi ta' imsemmi art. 1732, mhix sostenibbli;

Għal dawn il-motivi;

Prevoja adozzjoni tal-perizja gudizzjarja;

Tiċċhad id-domandi dedotti fiċ-ċitazzjoni. L-ispejjeż, stante ċ-ċirkustanzi tal-każ, jibqgħu mingħajr taxa; iżda d-dritt tar-Registru thallsu l-attriċi nomine.